

שלימה משנתו

פנינים מתורתו של הגאון המופלא רבי שלמה אסולין זצוק"ל

הגליון מוקדש

לע"נ רבנו שלמה בן ר' מאיר ושמחה
נלב"ע ז' מר חשוון תשפ"ד
ולרפו"ש להגה"צ רבי גבריאל בן מזל טוב
ולרפואת ר' מרדכי בן רבי אליעזר זצ"ל
ולהצלחת התורם בעילום שם.

פרשת משפטים

5 שבט תשפ"ד | גליון 13

פניני הפרשה

גילוי סודות התורה וזכירתה

"ואלה המשפטים" (כ"א, א').

סמך ואלה המשפטים, להא דכתיב לעיל מינה 'אשר לא תגלה ערותך עליו'. לרמז מש"כ במשלי (יא, ב') 'ואת הצנועים חכמה', כי הצנוע מתגליל לו טעמי התורה וסודותיה.

עוד ירמוז שצריך ללמוד תורה במקום צנוע, כמו שאמרו בירושלמי (ברכות פ"ה ה"א) ברית כרותה היא היגע בתלמודו בצנעה לא במהרה הוא משכח. עוד ירמוז מה שגזר רבי במו"ק (טז' ע"א) שלא ישנו לתלמידים בשוק.

(שלמי שמחה משפטים אות א').

ובערת הרע מקרבך

"ואם שור נגח הוא מתמול שלשום וגו' השור יסקל" (כ"א, כט').

שאלה. האם אדם שרואה שור שהרג איש או אשה, יש לו איזה חיוב להביאו לבית דין, ע"מ שידוהו למיתה, או שאין בזה שום ענין.

תשובה. מפורש בחולין (קלט' ע"א), שכל מי שחייב מיתה ע"פ דין, ולא דנוהו בית דין, יש לו מצוה של ובערת הרע מקרבך, אם מביאו לבית דין. ופירש רש"י (שם), מצוה על כל הפוגע בחייבי מיתה, להביאו לבית דין, כדי לבער רשעים מישראל, עכ"ל.

(שואל כענין משפטים אות ב'. כת"י).

קיום התורה בכל מצב מכח האמונה

"כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" (כ"ד, ז').

ע"ד הרמז נראה לפרש מה שהקדימו נעשה לנשמע, משום שיש תקופות של הסתר פנים בגלות שאין מבינים מה שנאמר בעולם, כי רואים שהרשעים מתגדלים ומצליחים והצדיקים נמצאים בשפלות גדולה, ויש נסיונות גדולים שלא לעזוב את התורה, וכמו שכבר נתנבא על זה מלאכי בסוף נבואתו (מלאכי ג'). אבל המאמין יודע שבאמת העולם אינו הפקר ועוד יתגלה לעתיד לבא כל הנהגת ה' בעולם, וכש"כ בפרשת בלק (כ"ג, כ"ג) 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל'.

וי"ל שעל זה הקדימו ישראל נעשה לנשמע, ולומר שלא יעזבו את התורה בשום מצב, ותמיד יהיו בבחינת 'נעשה' אף שחסר להם את 'הנשמע' להבין למה ה' מתנהג כך בעולמו, כי הנשמע יגיע רק לעתיד לבא.

מאמר הפרשה

לימוד אמונה מתשלומי נזק

כתוב בפרשה (כ"א, ל"ג) 'וכי יפתח איש בור או כירה יכרה איש בור, ולא יכסנו, ונפל שמה שור או חמור. בעל הבור ישלם, כסף ישיב לבעליו, והמת יהיה לו'. אומר רש"י 'והמת יהיה לו - לניזק. שמין את הנבילה ונוטלה בדמים, ומשלם לו המזיק עליה תשלומי נזק', עכ"ל. {ומקור הדברים הם מהגמ' ב"ק י' ע"ב} ולא מובן למה בעל השור צריך ליטול את הנבילה עם כל ההפסד שיש שם וכל הטורח שיש שם, והמזיק מוסיף לו עליה את שאר הנזק, הרי הניזק לא אשם כלל, ולמה עליו לסבול לטפל בנבילה, לכאורה היה מן הראוי שהמזיק יטפל בנבילה, ויתן לניזק תשלום מלא על כל הנזק.

וכמו"כ קשה על מש"כ בהמשך דשור תם שנגח משלם מגופו חצי נזק, וכתב רש"י דאם נגח ומת, דהניזק נוטל רק את הנבילה, ואם אינה מגעת לחצי נזק, יפסיד.

ולא מובן למה נענש בעל השור שנגחו אותו, שישלמו לו רק חצי נזק, ולפעמים גם חצי נזק אין לו. למה לא נאמר שבעל השור שנגח, ישלם לו את כל נזקו, והוא יטפל בשור שנגח. ניתן אולי להבין את בעל השור שנגח, שכיון שזה היה שור תם, התורה הקילה עליו כי לא ידע להזהר, אבל מה אשם זה שנגחו לו את השור, שמקבל רק חצי מן הנזק, ועוד צריך לטפל בנבילה, שזה על חשבוננו.

וכמו"כ קשה על מש"כ בהמשך גבי שור מועד שנגח והמית, דמשלם נזק שלם, אך המת יהיה לו. ופירש"י שהמת יהיה לניזק, ובעל השור מועד מוסיף להשלים את המחיר השווה לשור שנהרג.

וגם כאן לא מובן הרי מדובר כאן משור מועד שבעליו לא שמרו אותו, למה הניזק צריך לטפל

מכתב חיזוק

מהגה"צ ר' שלמה אסולין זצוק"ל

לנוכח הגזירות והאסונות בשנת תשנ"ט. ומתאימים הדברים לרגל המצב השורר בארה"ק. בס"ד אור ליום ו' בהעלותך יג' סיון תשנ"ט הנה כאשר שונאי ישראל מרימין ראשם לגזר גזירות שמד, ומונעים מהם לשמוע ד"ת, וחוטאים ומחטיאים את הרבים, וצרות ישראל באופן פרטי מתגברים, ויתומים ואלמנות ואלמנים מתרבים.

הנה צריך לדעת שהש"י מוכרח לזה מטעם הידוע לפנינו ית', ולא לנו לשפוט ולבא בטענות, אבל צריך לדעת שבמצב זה הש"י נמצא בשפל המדרגה, כי נראה בחוש שאדם המאמין בהש"י אין לו ערך והצלחה, והרשעים המרימים יד בהש"י מצליחים.

והרי זה כמשל אדם שהוכרח לשלוח את בנו לניתוח, ואף שהסכים לזה וחתם ע"ז, מ"מ צר לו, והוא צריך מי שיעמוד עמו בזמן ובשעות קשות אלו.

וכן ע"ז אצל הש"י ובפרט אצל השכינה הק' המוטלת באשפה ממש, שהיא צריכה שושביני לנחמה ולעודדה, וכן הש"י צריך מי שינחמו. וזהו הזמן להיות משושביני מלכא ומטרוניתא, ואין זה הזמן לבא בטענות ומענות על הנהגת הש"י בבריאה, כי א"כ הרשעים לועגים על הש"י מצד א', ואם אנחנו נטען עליו טענות ונפתח שנאה כלפיו ית', מי יהיה עמו.

וע"כ אנו מקבלים עלינו בס"ד להיות שושביני מלכא ומטרוניתא, ולהרבות בניחומים להש"י והשכינה בכל עת הזדמנות, וכמו"כ להצטער בצרתם ולמעט בתענוגים שאין מוכרחים כמו שתית פטל בימות החול ושאר תענוגים, מאחר שהוא זמן ירידת קרן ישראל לאשפה וטינופת. וה' הטוב והמטיב לכל, יושיענו ויתן לנו ס"ד לעמוד בקבלותינו אלו בשלימות, עד שיגלה עלינו מלך הכבוד, והרשעה תכלה, ואור ה' עלינו יופיע.

גב. מכתב זה כתב לעצמו והוא בשנת ה'ל"ג לחייו. ונמצא בין כתביו. ובהוראת הרבנים שליט"א לפרסם מכתב זה, שיביא תועלת וחזוק לעם ישראל.

בס"ד יצא לאור ספר

תשובה שלימה

שיחות על מעלת ימי השובבי"ם
וניצולם לתשובה ותיקון עוונות
מאת רבנו הגאון המופלא

רבי שלמה אסולין זצוק"ל

ניתן להשיג

ירושלים-0548442896, ב"ב-0548474489

אשדוד - 0527176698

במחיר עלות בלבד

וכן ניתן להשיג את ספריו לשמן למאור

עה"ת ב"ב, שלמי שמחה עה"ת ב"ב,

מעין גנים על בראשית

בנבילת השור שלו, ועל מחיר הנבילה מוסיף בעל השור הנוגח להשלים את דמי כל הניזק, למה לא נאמר שכיון שהבעלים לא שמרו שהם יטפלו בנבילה, ויתנו מיד לניזק את כל הנזק.

והעירוני דלפי מש"ב באפיקי ים (ח"א סימן כ"א) שמה שהבעלים מטפלים בנבילה אינו מדין תשלומי המזיק אלא שזה של הניזק, משום שהמזיק לא הזיקו בחלק זה. אין שאלה בזה. אמנם כאן נבא לפרש בס"ד בעוד אופן, ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע.

והתשובה לזה, שכאן באה התורה ללמדנו יסוד בהשגחה פרטית, כל מה שנארע עמך גם אם השני אשם, אבל אם לא היה מגיע לך, זה לא היה פוגע בך. אם אירע לך נזק, זה סימן שגם לך יש כאן חשבון של כפרת עוונות.

וכאשר אדם רואה שהתורה מחייבת על דיני נזק, מחמת שאדם זה לא שמר על ממונו והזיק, עלול אדם לומר, רק המזיק אשם, ובגלל שלא שמר על ממונו, לכן שישלם הכל. והוא עלול לשכוח שכל הצער והעגמת נפש שהוא עובר מכל מה שאירע גם זה מן השמים, ואם לא היה מגיע לו לא היו נותנים מן השמים שיארע לו שום נזק לכן קבעה התורה בכמה דינים שהבעלים מטפלים בנבילה, כדי שבשעת מעשה הם יחשבו, מה עשיתי שעלי לטפל בנבילת השור שלי, הרי השני אשם, ומתוך זה יבין שהתורה קבעה כך כדי ללמד שגם אני אשם על עוונותי, והקב"ה נפרע ממני בממוני ובטרחתי כדי לכפר לי על עוונותי. והכל בהשגחה פרטית.

ולפעמים מסובבים מן השמים ששור תם יגח את שורו, ואז הוא מקבל רק חצי נזק, והוא יחשוב מה עשיתי שאני מקבל רק חצי נזק, ועי"ז יתעורר לתשובה להבין שמן השמים סיבבו לו הפסד כזה, כדי לכפר לו על עוונותיו. ועי"ז עם ישראל יחיו חיי אמונה.

אבל אם התורה היתה שמה את כל האחריות על המזיק, והניזק לא היה מפסיד כלום ולא טורח כלום, אדם היה עלול לחשוב שכל הסבל שלו הוא רק בסיבת האדם שלא שמר על ממונו, ולא היה נעצר לחשוב אולי גם אתך מדברים מן השמים לשים לבך על דרכיך. לכן חידשה התורה את ההלכה באופן זה כדי ללמדנו אמונה לבני אדם, שייבין שאף אחד לא עשה לו כלום, והקב"ה סיבב את מה שסיבב כדי לכפר לו עוונותיו ולא יחפש מי אשם במצבו אלא יבין שהוא אשם במצבו, וישוב בתשובה, ויקבל את הפסד מתוך הכנעה להקב"ה. {ועיין בספר החינוך מצוה רמא, שכ"כ}

דברים אלו הם עבודת חיים. זה נראה דברים פשוטים, אבל זה לא פשוט לחיות את זה בצורה מעשית. ומי שזוכה לחיות כך, הוא זוכה לאהוב כל יהודי ולא מאשים אף אחד, גם לא את עצמו. ואם נראה לו שהוא אשם במשהו, הוא שב על זה בתשובה, וממשיך לעבוד את השי"ת בשמחה. ואשרי וטוב לו בזה ובבא. (מעין גנים שמות ח"ג משפטים מאמר א').

להיות עבד ה' בפנימיותו

ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם. התורה פותחת בפרשת עבד עברי, שמכרוהו ב"ד משום שגנב ואין לו מה לשלם, ולכן הוא נמכר בגניבתו, לשיש שנים ובשביעית יוצא. ואם אמור יאמר העבד אהבתי את אדוני את אשתי (השפחה הכנענית) ואת בני (שמתחילים אחרי האמא, והם ג"כ עבדים כנענים). והגישו אדוניו אל האלהים (זה ב"ד) והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדוניו את אוזנו במרצע, ועבדו לעולם, עד היובל. שואל רש"י ומה ראה אוזן להרצע מכל שאר אברים שבגוף. (אם רוצעים את האוזן סימן שהאוזן פגומה. מה הקשר בין הרצון להשאר עבד, לבין האוזן). אמר רבי יוחנן בן זכאי, אוזן זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב, והלך וגנב, תרצע.

מאשימים כאן את האוזן ששמעה ולא קיימה. אנחנו היינו אומרים, האוזן לא אשימה, מה שהאוזן שמעה זה היה טוב. אלא שאח"כ הוא לא קיים, והאשם בכך הוא היצ"ר שפתה אותו לגנוב. אבל כאן רואים שהאוזן אשימה. כי מי ששומע, מוכרח לקיים. ומי שלא מקיים מאשימים את האוזן שלו, אין יתכן ששמעת לא תגנוב, וגנבת.

ממשיך רש"י, ואם מוכר עצמו לעבד עברי, למה רוצעים לו את האוזן. אומר רש"י, אוזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים, והלך וקנה אדון לעצמו, תרצע.

יש לעמוד כאן על כמה שאלות, א) למה פתחה התורה את המשפטים אחרי מתן תורה בדין עבד עברי. הרי לכאורה זה גנאי גדול לעם ישראל שמתוכם ימכרו אנשים לעבדים. הרי במתן תורה, נאמר על כל ישראל, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. למה זהו הפרשה הראשונה.

ב) עוד יש לשאול, מדוע מצבו כעבד פוגם במדרגתו להיות עבד ה' שאינו מקיים מה שנאמר 'כי לי בני ישראל עבדים', הרי עבד עברי אין גופו קנוי, אלא רק מעשי ידיו

ג) ועוד צריך להבין, מה הטענה מדוע נשאר העבד בבית אדונו, ועוד שרוצעים את אזנו, הרי כתוב בגמ' בקידושין (כ' ע"א) שהקונה ע"ע כקונה אדון לעצמו כי צריך לטפל בו וכו', וא"כ העבד נמצא במצב שאינו צריך לדאוג לעצמו, משא"כ אם ייצא, יצטרך כבר לדאוג לעצמו לפרנסה, ולכן אינו רוצה לצאת.

ד) גם לא מובן, מה הטענה על עבד עברי שטוען אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני. זה מציאות שיש לו רגשות, לאדון שכ"כ היטיב אתו. וזה דבר טבעי שאדם נקשר לאשתו וילדיו, איך דורשים ממנו לעזוב את הכל, הוא לא מסוגל.

ה) גם לא מובן, אם יש עליו טענה ששמע כי לי בני ישראל עבדים, והוא הלך ומכר את עצמו לעבד. א"כ למה

רוצעים אותו רק אחרי שש שנים, הרי טענה זו שייכת מיד כשמכר את עצמו. א"כ היה צריך לרצוע את אוזנו מיד.

והתשובה לזה, שכאן חידשה לנו התורה, שחלק מן העבדות שקיבלנו על עצמינו, הוא, גם להפקיר את כל הרגשות שלנו להקב"ה. את המעמד המסודר את הרגש לאדון, את הרגש לאשתו וילדיו הכנענים, הכל כדי להיות עבד ה'.

אמנם התורה התחשבה בו, שאם היה במצב קשה ומכר את עצמו לעבד, או גנב ומכרוהו לעבד, לא רוצעים אותו מיד. אבל מצפים ממנו, להתחרט ולהרגיש שזה פוגע בעבודת ה'. ומצפים ממנו להמתין מתי אזכה להשתחרר מן האדון ולהיות פנוי לעבודת ה'. אבל אם רוצה להשאר, ומעדיף חיים של עבדות, על פני חיים של עבודת ה'. רוצעים אותו, לא רק על עכשיו, גם על ההתחלה.

אך עדין לא מובן, למה יש כאן פגם בעבודת ה'. הרי הוא חייב בכל המצוות למה אומרים לו, אתה לא עבד ה', אלא קנית אדון לעצמך.

והתשובה לזה, שעבודת ה' דורשת, מלבד עשית הפעולות החיצוניות, גם ישוב הדעת לשעבד את פנימיות לבבו להשי"ת. אדם שקונה אדון לעצמו, ויש לו בעה"ב שיכול לצוות אותו מה לעשות, אפילו אם זה לא פוגע לו בעצם קיום המצוות, אבל הוא כבר לא מיושב בדעתו לעבודת ה'.

וכששמעו ישראל כי לי בני ישראל עבדים, אין פירושו רק לעשות. אלא גם להיות משועבד בלבו ונפשו ורגשות לבבו לעבודת השם. באופן שכל פנימיות לבבו יהיה פנוי לעשות את רצון ה'.

אדם שקונה אדון לעצמו, הוא כבר לא פנוי בפנימיותו לעבודת ה', אם ירצה ללמוד לא יכול ללמוד כי הוא משועבד לאדון, הוא חי תחת הרגשה שהוא לא ברשות עצמו, והרגשה זו פוגע בפנימיותו להיות משועבד לגמרי לעבודת ה'.

לכן אומרת לו התורה, כדי שתוכל להיות משועבד לגמרי להשי"ת, עליך להפקיר את הכל, את האדון המפרנס אותך, את אשתך הכנענית ובניך, למה. כדי שתרגיש פנוי לעבודת ה'. ואע"פ שעכשיו אתה טרוד לדאוג לעצמך בפרנסה והיכן לגור, אבל אתה לא משועבד לאף אחד, אתה ברשות עצמך. ויש לך אפשרות לשעבד את הפנימיות שלך לעבודת ה'.

וגם אם תשכיר את עצמך להיות פועל, אתה לא משועבד לבעה"ב. וכמו שאמרו חז"ל בב"מ י' א', שפועל יכול לחזור בו אפילו באמצע היום, ולומדים את זה מהפסוק כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם, ולא עבדים לעבדים. זה ההגדרה של עבד ה' שהוא לא משועבד לאף אחד רק להקב"ה. ועבור הרגשה זו בלבד, אדם צריך להפקיר את הכל, כדי שיהיה פנוי בכל רגשותיו לעבודת ה'. ולכן פתחה התורה בפרשה זו.

(מתוך הספר תשובה שלמה)

נתרם ע"י הנדיב החפץ בעילום שם הצלחה ברוחניות ובגשמיות	נתרם לרפואת ר' מרדכי בן רבי אליעזר זצ"ל
--	--

מתוך צוואת רבנו זצ"ל לכלל ישראל.

"הנני כותב מתוך ייסורי נפש וגוף ביד משותקת וכתב רועד ולא קריא את הדברים דלהלן..... ועתה יש לי להודיע לכל ידידי ואהובי נשמות ישראל היקרים לי מאוד, שהיות וסבלתי הרבה בחיי הן בידוע והן מה שלא ידוע, ולא מצאתי שום נוחם בצערי, אמרתי לרשום שורות אלו. אין אתי יודע מה יהיה עמי לאחר פטירתי אבל רצוני חזק להיות משען ומשענה לכל הסובלים ייסורים בין ברוחניות ובין בגשמיות, ואפילו למי שיחשוב שהוא הרשע הכי גדול. לכן מתוך מחשבה רק ברוחניות ולא לצער כלל, אם אפשר שכל מי שירגיש צער הן בגשמיות הן ברוחניות, ימחול נא להיכנס לחדר בבית לבד, ולהדליק עבור נשמתו ולומר אני מדליק נר זה לעילוי נשמת פלוני בן פלוני [שלמה בן מאיר ושמה], ויפרש את בקשתו ויוכל לשפוך את ליבו על עידי הנר ככל מה שירצה הן באריכות הן בקצרה, ואפילו אם יחשוב שהוא רשע ופושע גדול, יש בליבי מקום לכל מי שחושב שהוא רשע ופושע לשמוע דבריו באריכות. ולא יחוס על טרחתי אלא יחוס על עצמו. ואם יהיה אפשרות בידי להועיל ארצה מאד להועיל, ולא אוכל להועיל אקווה לעשות אווה באהבה וחיבה ולתת לו בלב תנחומים ותקווה טובה. ואם גם זה לא אוכל, מקסימום הפסיד נר קטן, ולא טרח הרבה. כל זה כתבתי בישוב הדעת ומתוך הרבה מחשבה והתלבטויות עד שהעויתי לכתוב דברים אלו, ואקווה להיות לעזר לכל הסובלים ברוחניות וגשמיות. ממני הנפרד מכם באהבה עצומה רק בגוף וקשור עם כל נשמות ישראל בלי יוצא מן הכלל באהבת עולם".